

Johannes Sturm von Catzen

Johannes Sturm.

no. 1.6.07.

Mors, mortis mortis, mortem mors
morte redamit.

Mors vocat. o mors.

Mors mortis ic etro destructor mortis

redamit mortem ic mortalem horem.

Morte sua, mortis a morte astra.

Cöpenio

Johannes

LIBRIS
LISSIMI VIRI
DN. D. I. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARIÏ
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

Nae. 7

RUDIMENTA ^{b.}
DIALECTI. 2
CÆ P. RAMI, BRE-
VITER COL-
LECTA;

ET EXEMPLIS SELECTIS,
sacris potissimum, illustrata

Per
HIERONYMUM TREUTLE-
rum Silesium.

In usum Scholæ Herbornensis.

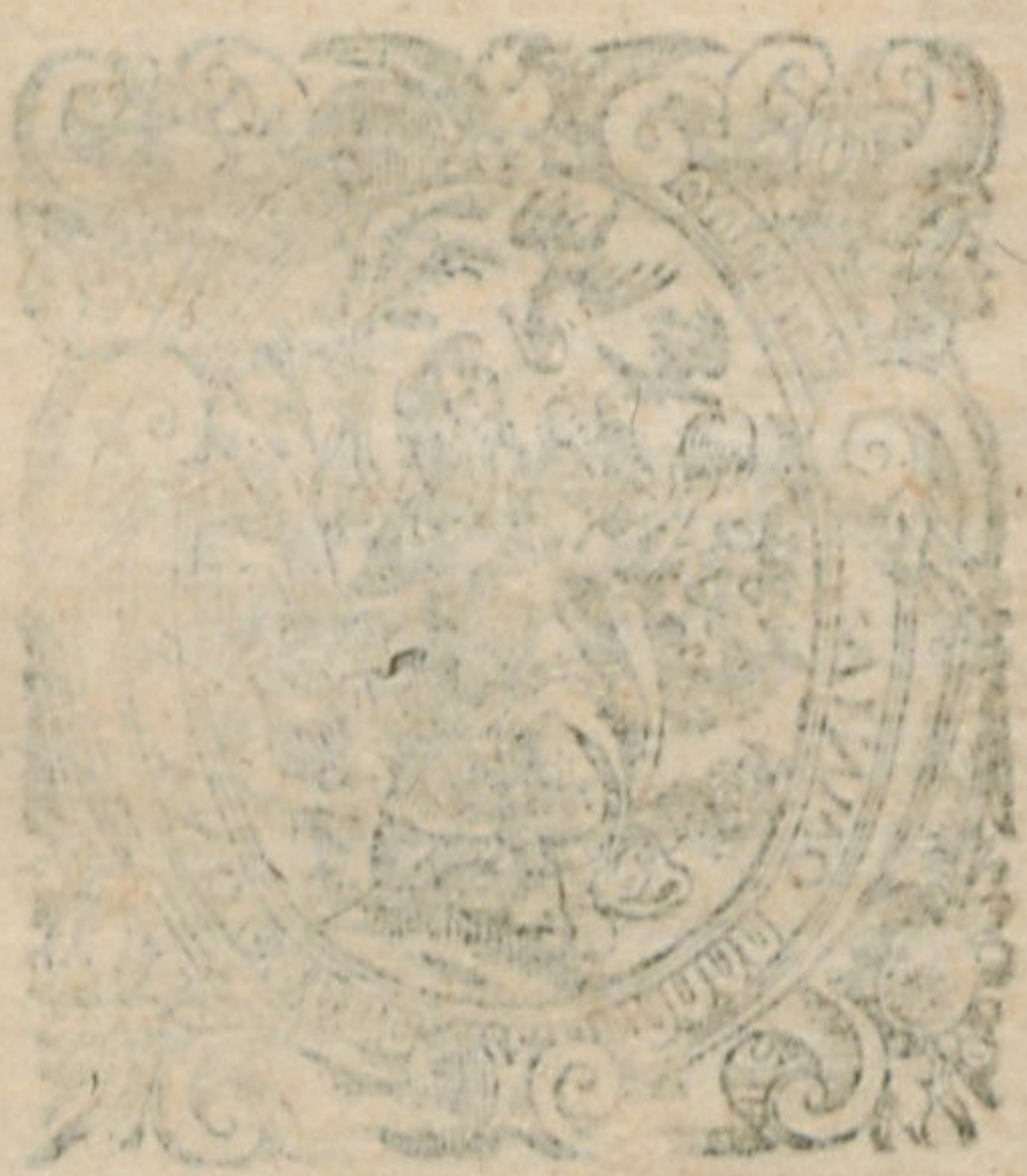
Editio secunda correctior.

HERBORNÆ
Ex officina Christophori Corvini.

clō lo xclx.

IN
DIALLECTICIS
CA. P. R. A. M. B. R. E.
VITTE C. O. L. L. E. C. T. A.
ET EXEMPLIS
HERONIMI J. A. N. T. I. M.
T. U. M. S. I. G. N. I. S. T. I.
In officio Scholae Herbornensis.
Adno Reformationis.

HERBORN
Erasmus Christophorus Corvini
c. l. c. x. l. x.

ILLUSTRI ET GE-
NEROSO ADOLESCENTI,

DN. ADOLPHO JUNIORI Co-
mitem Bentheim, &c. Hieron.

Treutlerus S.

Meministi haud dubie, Generose D. ADOL-
PHE, id quod vulgò dici solet: ordinem
memoriae patrem esse; confusionem verò
instabili doctrinae ipsiq; adeò oblivioni vi-
am sternere expeditissimam. Audivisti etiam saepe,
quòd intricata docendi & discendi ratio superio-
ribus seculis omnes disciplinas, quas vocant, libe-
rales densa caligine obsusas corruperit: donec proxi-
ma hac aetate, Deo clementer nos respiciente, ali-
quot excellentes ingenio & industria viri, discussis
hisce nebulis, postliminio nos in pulcherrimae lucis
possessionem rursus induxerunt. Quo quidem lumi-
ne, praesertim Logico, cum nihil ad omnes vitae par-
tes rectè obeundas homini sit aptius, tantoq; homini
homo praestet, quanto hujus tanti boni usum exacti-
us norit: sapienter hodie multi Illustriss. magistra-
tus Scholas, hoc est, officinas literarias aperiunt, in
quibus non subditi modò illorum vel exteri tenuioris
fortune erudiantur: sed ipsorum etiam filii cum

paternæ gloriæ & ditionum hereditate optimarum
 artium cognitionem methodicam adquirant. Itaq;
 nunc videmus multos illorum ordinum homines,
 qui patrum memoria rem maximè militarem &
 equestrem sectabantur, nunc non minùs impensè li-
 teris humanioribus delectari: neq; solùm delectari,
 sed ad sacræ doctrinæ purioris & artium, quæ illius
 dijudicandæ sunt instrumenta, conservationem, o-
 mnem operam conferre. Cujus rei exemplum & Ge-
 nerosiss. noster Comes in hac Schola Herbornensi
 edidit: & verò tuus etiam Illustris Dn. parens nuper
 admodum in constitutione Scholæ Schuttorpiensis
 ostendit. Quod ideò hîc commemorare mihi visum
 est, ut tu, cui ad naturæ bonitatem institutio ordine
 & perspicuitate commendabilis obtigit, cogitare
 non desinas, quantum & ad expectationem paren-
 tum & multorum aliquando utilitatem, addo eti-
 am proprii iudicii informationem intersit, ita te in
 cœpto curriculo procedere, sicut incepisti. Et cùm
 jam in ista tua ætate puerili præter religionis fun-
 damentum linguæ Latine usum tibi mediocrem
 comparaveris: spes est te proximè futuris, Deo vo-
 lente, promotionibus ex classe Grammatica ad eam
 curiam, quæ Logices studium inchoat, posse trans-
 ferri. In qua cùm hætenus Rudimenta hujus ar-
 tis desiderarentur, ego, jussu senatus scholastici
 illa ex Ramo nostro selegi, & exemplis sacris & pro-
 fanis, quæ & minimè prolixa & satis perspicua
 adferre conatus sum, illustravi. Quæ præterea in
 distin-

P R A E F A T I O. 5

distinctionibus capitum ad marginem collocatis, & characterum diversitate hic adhibita sunt, omnia eó spectare volumus, ut & memoria & intelligentia discipulorum operam nostram accommodaremus. Hos igitur flosculos Logicos, ex horto Ramo in nostrum Lyceum translatos, tibi, Generose Dn. ADOLPHE, offero: ut cum iis instructus ad classem uberiores perveneris, & eorum pulcritudine & tuomet exemplo condiscipulos tuos reddas alacriores. Quod ut facias, debent te etiam exempla domestica excitare, non modó virtutis avitæ in utraque paterna & materna familia: sed & quatuor Generosorum commilitonum: ex quibus quoniam frater tuus EBERVVINUS-VVIRICUS cum PHIL.-LUDOVICO Comite Hanovia, te precedunt; ALBERTUS veró Comes Hanovius, cum fratre tuo minimo natu ARNOLDO-JODOCO, proximé insequuntur: ita in medio constitutus es; ut, nisi, quod facis, strenuè progrediaris: & hi equaturite, & illi pauló longiore intervallo post se relicturi videantur. Vale bene. X.

Cal. Maji. 1589.

A ij

6
RUDIMENTORUM
DIALECTICÆ
CÆ PETRI
RAMI
LIBER I.

CAP. I. **D**IALECTICA est ars bene dis-
rendi.

CAP. II. Partes ejus duæ sunt: *Inventio & Judicium.*
Inventio est prima pars Dialecticæ de inve-
niendis argumentis.

Argumentum est, quod ad aliquid arguen-
dum affectum est; quales sunt singulæ ra-
tiones solæ & per se consideratæ.

Argumentum est *artificiale* vel *inartificiale.*

Artificiale, quod ex sese arguit.

Estque *primum* vel *à primo ortum.*

Primum, quod est suæ originis.

Estque *simplex* vel *comparatum.*

Simplex, quod simpliciter & absolutè confi-
deratur.

Estque *consentaneum* vel *disconsentaneum.*

Consentaneum est, quod consentit cum re
quam arguit.

Con-

RUDIMENT. DIALECT. LIB. I. 7

Consentit autem duobus modis, *absoluté*,
vel *modo quodam*.

Absoluté, causa — & — effectum.

Ex his distributionibus argumenta ordine excerpta sunt
Consentanea septem: causa efficiens, materia, forma, finis;
effectum, subjectum, adjunctum.

Dissentanea sex: diversa, disparata, relata, adversa, pri-
vantia, contradicentia.

Comparata quinque: paria, majora, minora, similia, dis-
similia.

Orta octo: conjugata, notatio, distributio ex causis, dis-
tributio ex effectis, distributio ex subjectis, distri-
butio ex adjunctis, definitio, descriptio.

Inartificiale unum: Testimonium.

*De quibus nunc usque ad finem primi libri sigillatim expli-
cabitur.*

CAUSA est, cujus vires est.

CAP. III.

Estque *efficiens, & materia*: vel *forma, & fi-
nis*.

E F F I C I E N S

est causa, á qua res est.

Ejus tres modi recensentur.

Primó est *procreans*, aut *conservans*, ut:

Sap. II. Deus & condidit & conservat mun-
dum.

Pater & mater procreant liberos: nutrix tue-
tur.

Romulus ædificat Romam: Consules, Imperato-
res, &c. conservant.

A iiij

Pfal. III. v. 10. *Timor Domini est initium sapientie.*

I. Timoth. 6. v. 10. *Avaritia est radix omnium malorum.*

C A P. I V.

2.

Secundó causa efficiens *solitaria* est, vel *socia*. Solitaria sine aliarum adjumento efficit:

Sic Christus de se inquit, Esaia 63. *Torcular calcavi solus: neq; mihi quisquam ex populis adsuit.*

Luc. 5. v. 21. *Solus Deus potest remittere peccata.*

Rom. 3. v. 28. *Sola fide justificatur homo, absq; operibus Legis.*

Pfal. 4. v. 8. *Tu Domine solus me in tuto collocas: ut quiete cubem ac dormiam.*

Sic apud Virg. Æneid. 9. *Nisus solus auctor dicitur cedis factæ in castris Rutulorum.*

Socia est quæ cum aliis efficit.

Estque *principalis* aut *adjuvans*. Et in adjuvantibus causis etiã *instrumenta* numerantur.

Sic Paulus inquit I. Cor. 3. v. 6. *Ego plantavi: Apollos rigavit: Deus veró dedit incrementum.*

Ibid. 7. *Dei administri σωζωσι sumus.*

Deus punit gladio, peste, fame.

C A P. V.

3.

Tertió causa efficiens vel *per se* efficit, vel *per accidens*.

Per

DIALECT. LIB. I.

9

Per se efficit, quæ sua facultate efficit: ut quæ naturâ vel consilio facit.

Venti suâ naturâ mare commovent.

Sol suâ naturâ lucet & calefacit.

1. Iohan. 3. *Satan à principio peccat.*

Act. 5. *Ananias consilio dicit mendacium.*

Cicero non coactus contra Casarem arma tulit.

Causa per accidens est, quæ externa facultate efficit: idque necessitate vel imprudentiâ.

Necessitate; ut:

Matth. 27. v. 26. *Coegerunt Simonem Cyrenæum, ut portaret crucem Jesu.*

2. Maccab. 18. *Eleazarus cogebatur vi diducto ore suilla carne vesci.*

Imprudentiâ; ut:

Jasonis curatio fortuita fuit, h. e. aliud querebat hostis eius, nimirum ut eum interficeret.

Sic Josuæ 20. *jubet Deus oppida per fugi deligere, in quæ confugiat, si quis hominem errore & imprudenter occiderit.*

Hinc deprecationes sæpe sumuntur.

M A T E R I A

est causa ex qua res est; ut:

Genes. 2. *Adam ex terra formatus est.*

Genes. 2. v. 12. *Eva ex Adami costa facta est.*

A V

CAP. VI.

IO RUDIMENTORUM

° Gopher
est cedri spe-
cies, cariem
non senti-
ens: fortas-
sis Cedrela-
re; de qua
Plin. lib. 13.
Natur. hist.
cap. 15.

Genes. 9. Arca Nohe ex lignis * Gopher picæ
illitis construitur.

Matth. 3. v. 4. Ioannis vestimentum erat ex pi-
lis camelorum.

Ovid. metam. 2. Domus Solis ex ebore, auro,
argento, pyropo, constare fingitur.

CAP. VII.

FORMA

est causa, per quam res est id quod est.
Ideoque hinc à cæteris rebus distinguitur:
& forma cum re ipsa in generatur.

Estque interna, vel externa.
Interna, quæ sensibus non subjicitur, vt:

Anima rationalis est forma hominis.

Externa est, quæ sensibus percipitur.

Estque naturalis, aut artificiosa.

Naturalis, ut: forma externa hominis, equi, leonis,
arboris, aliarumque rerum.

Artificiosa, ut: forma arce Nohe, Gen. 6. v. 14.
forma arce fœderis, &c. Exod. 37.

Forma edificiorum, turrium, gladii, vestimenti, &c.

CAP. VIII.

FINIS

est causa, cujus gratiâ res est, ut:

Hic mundus conditus est propter hominem.

Homo

Homo autem conditus propter Deum.
 1. Cor. 10. Omnia ad gloriam Dei facite.
 1. Cor. 11. v. 24. & 25. Christus sacram suam
 coenam celebrare praecepit ad sui recordatio-
 nem.

Sic artium sui sunt fines, ut:

Bene loqui	} finis est	{	Grammatica.
Bene dicere			Rhetorica.
Bene disserere			Dialectica.

EFFECTUM

est, quod vi causarum existit.

Sive igitur gignatur, sive corrumpatur, sive modo quolibet moveatur quidlibet, hic motus & res motu facta effectum dicitur.

Sic Christi effecta sunt miracula, quae passim in Evangelio describuntur. Joh. 2. aquae in vinum conversio. Johan. 11. Lazari resuscitatio, &c.

Opera carnis, h. e. hominis naturalis describuntur Gal. 5. v. 19. impuritas, protervia, idololatria, &c.

Opera veró spiritus, h. e. hominis per Spiritum sanctum renati, charitas, gaudium, pax, lenitas, temperantia, &c.

Romanorum effectum, regere populos.

Ebrietatis effecta septem ad ejus turpitudinem ostendendam notat Horatius:

*Quid non ebrietas designat? operta recludit¹:
 Spes jubet esse ratas²: in praelia trudit inermē³:
 Sollicitis animis onus eximit⁴: ac docet artes⁵:
 Fœcundi calices quem non fecere disertum⁶?
 Contracta quem non in paupertate solutum⁷?*

CAP. X.

Hæc de argumentis absolute-consentaneis: quodammodo-consentaneum succedit: subjectum — & — adjunctum.

S U B J E C T U M

est, cui aliquid adjungitur.

}	in se; ut: <i>Anima subjectum virtutis, vitii, &c.</i>
}	recipiens { <i>Locus subjectum rei locata.</i>
	ad se; ut: <i>Homo subjectum divitiarum, paupertatis, vestitus, comitatus, &c.</i>
}	Estq; occupans; ut: <i>color est subjectum visus: sonus subjectum auditus. Voluptas subjectum temperantia & intemperantia.</i>
	<i>Et hoc speciali vocabulo Objectum nominatur.</i>

Sic Paulus de Christo Ephes. i. v. 20. Collocavit eum ad dextram suam in caelis.

Christus omnibus infirmitatibus humanis in his terris fuit obnoxius; excepto peccato.

Jerem. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua: nec dives in divitiis suis: nec fortis in fortitudine sua: sed in hoc gloriatur, qui vult gloriari, quod sciat & agnoscat me.

Propert.

Navita de ventis; de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnera; pastor oves.

ADJUNCTUM

CAP. XI.

est cui aliquid subjicitur.

Estq; <	}	in rem, & dici potest <i>Inherens</i> , ut: <i>virtus, vitium inherent in animo. robur, infirmitas in corpore. res locata in loco.</i>
		receptum } ad rem, & nominari potest <i>Adherens</i> , ut: <i>divitia, paupertas, vestitus, &c. adheret homini. Sic tempus, nempe duratio rerum praeterita, praesens, futura, rebus illis adheret.</i>
		occupatum, ut: <i>visus circa colorem: auditus circa sonum: temperantia circa voluptatem, &c.</i>

Ad adjunctum receptum omnis omnino
qualitas rei pertinet: sive ea sit Propria,
ut: *homini facultas videndi, loquendi.* sive
Communis, ut: *esse bipedem, album, agilem,*
&c.

Gen. 6. *Noa vir suae aetatis justissimus.*

Psal. 116. v. 11. *Omnis homo mendax.*

Rom. 3. v. 23. *Omnes homines peccatores sunt
& carent justitia, quae Deo placeat.*

Matth. 11. v. 26. *Venite ad me qui laboratis &
onerati estis: ego reficiam vos.*

Rom. 4. v. 10. *Abrahamo fides imputata est ad
justitiam tempore praeputii.*

Fides versatur circa res coelestes & inaspecta-
biles.

Et haec consentanea argumenta fuerunt; sequun-
tur dissentanea.

CAP. XII.

Dissentanea sunt, quae dissentiunt a re quam
arguunt.

Suntque diversa vel opposita.

DIVERSA

sunt, quae sola ratione dissentiunt.

Frequenter his notis exprimuntur, Non
hoc, sed illud. Quanquam, Tamen; ut:
Rom. 2. v. 13. *Non qui audiunt legem, sed qui
praestant*

præstant eam, justificabuntur.

2. Cor. 4. v. 8. & 9. Premimur quidem, sed non opprimimur: æstuamus, sed non exæstuamus: vexamur, sed non deserimur: dejicimur, sed non perimus.

Tit. 1. v. 16. Increduli etsi profitentur se scire Deum, tamen factis negant.

Sic Ovid. 2. de arte:

Non formosus erat, sed erat facundus Ulysses.

Hæc occupationibus & distinctionibus serviunt.

C A P. XIII.

OPPOSITA sunt, quæ ratione & re dissentiant. Hæc eidem attribui secundum idem, ad idem, & eodem tempore non possunt.

Itaque ex altero affirmato alterum negatur.

Suntque *disparata* vel *contraria*.

D I S P A R A T A

sunt, quorum unum multis pariter opponitur, ut:

Viride, cineraceum, rubrum, media sunt inter album & nigrum: quæ singula extremis & inter se disparata sunt.

Sic homo, arbor, lapis, &c. disparantur.

1. Petr. 1. v. 18. Non caducis rebus, auro aut argento, ex vanis moribus patriis estis redempti: sed precioso sanguine CHRISTI, tanquam

agni immaculati & incontaminati.

Sic Joh. 4. v. 9. muliercula ad Christum inquit: *Quomodo tu cum sit Judaeus, potum pascis a me, quae sum mulier Samaritana?*

Luc. 19. v. 46. *Mea domus precum: at vos fecistis ex ea speluncam latronum.*

CAP. XIV.

CONTRARIA sunt, quorum unum uni tantum opponitur.

Suntque affirmantia vel negantia.

AFFIRMANTIA, quorum utrumque affirmat, ut *Relata* vel *Aduersa*.

RELATA

sunt contraria affirmantia, quorum unum constat e mutua alterius affectione.

Atque inde nominata sunt *relata*.

Sic Christus arguit Matth. 22. v. 45. *Si Christus Davidis est dominus, non erit ejus filius, h. e. potestati subiectus.*

Malach. 1. v. 6. *Filius patrem, & servus dominum debet honorare. Quod si ego pater, ubi est meus honor? si ego dominus, ubi mei metus, inquit Jehova.*

Sic *relata* sunt: *doctor, & discipulus: docere & discere: locare & conducere: emere & vendere: dare & accipere.*

Cic.

Cic. in orat. *Non turpe est docere alios id, quod ipsi fuerit honestum discere.*

A D V E R S A

CAP. XV.

sunt contraria affirmantia, quæ inter se velut è regione perpetuò aduersantur; vt: pax & bellum: virtus & vitium: calidum & frigidum: Christus & Belial.

Matth. 6. v. 24. *Non potestis Deo servire & Mammonæ.*

1. Cor. 10. v. 21. *Non potestis poculum Domini bibere, & poculum demoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ demoniorum.*

2. Cor. 6. *Quod est iustitiæ consortium cum iniustitiâ? q. d. nullum est, &c.*

Virg. 11. Æn. *Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes.*

CAP. XVI.

CONTRARIA NEGANTIA sunt, quorum alterum ait, alterum negat idem.

Suntque *contradictoria vel privantia.*

B

 CONTRADICENTIA

sunt contraria negantia, quorum alterum negat ubique; ut: *homo, non homo; est, non est; justus, non justus.*

Rom. 9. v. 25. *Vocabo populum meum, qui meus non erat, populum meum: & eam, qua dilecta non erat, dilectam.*

2. Cor. 1. v. 19. *Filius Dei, qui inter vos per me predicatus est, non fuit ETIAM & NON, sed fuit ETIAM in ipso.*

CAP. XVII.

PRIVANTIA

sunt contraria negantia, quorum alterum negat in eo tantum subjecto, in quo affirmatum per naturam inesse potest.

Atque hic affirmatum dicitur habitus: negatum autem privatio; ut:

IVX. 110 *Visus, cecitas. Motus, quies. Vita, mors. Loqui, tacere. Dives, pauper. Ebrius, sobrius.*

Rom. 6. v. 2. *Qui mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in eo? q. d. non vivemus in eo.*

Luc. 1. v. 20. *Tacebis, nec loqui poteris ad eum usq; diem, quo haec fient.*

CAP. XIX.

Hucusque simplicia argumenta fuerunt in consentaneis & dissentaneis: sequuntur Comparata.

COM-

COMPARATA sunt, quæ inter se comparantur. Hæc interdum notis indicantur: interdum partibus suis *Propositione* scil. & *Redditiōe* tractantur: atque ficta etiam comparata fidem faciunt.

Suntque in *Quantitate* vel *Qualitate*.

Quantitas est qua res comparatæ dicuntur quantæ.

Estque *parium* vel *imparium*.

P A R I A

sunt, quorum est eadem quantitas.

Notæ eorum sunt, *Par*; æquale: æquare: tanto, quanto: idem, quod: non magis, non minus, &c.

Phil. 2. v. 6. *Christus non duxit rapinam, parem esse cum Deo.*

Matth. 20. v. 12. *Operarii ultimâ horâ vocati æqualem accipiunt mercedem cum iis, qui diei pondus & æstum portârunt.*

Luc. 12. v. 9. *Qui me confitetur coram hominibus, illum & ego confitebor coram angelis Dei: qui autem negaverit, negabo.*

Sic Genes. 13. v. 16. *Deus ad Abrahamum inquit: Tuum semen pulveri terræ coequabo, ut id qui numerare possit, idem possit & pulverem numerare.*

CAP. XIX. IMPARIA sunt, quorum quantitas est non-una.

Suntque *majora vel minora.*

M A J U S

est, cujus quantitas excedit.

Notæ ejus sunt, Sed etiam, Potius, Malo, Magis, Plus, &c.

1. Cor. 13. v. 13. *Manet fides, spes, charitas, hæc tria: sed maxima earum charitas.*

Act. 5. v. 29. *Oportet Deo potius obedire quam hominibus.*

Rom. 11. v. 21. *Si Deus naturalibus ramis non pepercit: vide ne tibi quoque non parcat.*

CAP. XX.

M I N U S

est, cujus quantitas exceditur.

Ejus notæ sunt: Non solum, cum, quam &c.

Matth. 11. v. 11. *Non est major Johanne Baptista inter natos mulierum. id est, Alii sunt minores Johanne.*

Matth. 6. v. 26. *Homines præstant liliis & passerculis.*

Psal. 89. v. 7. *Nemo cum Jehova est comparandus.*

Adhuc

Adhuc comparatio in quantitate fuit: sequitur comparatio in qualitate. CAP. XXI.

Qualitas est, qua res comparatae quales dicuntur: nempe *Similes* aut *Disimiles*.

SIMILIA

sunt, quorum est eadem qualitas.

Eorum notæ sunt; *Similis*, *Effigies*, *More*, *Instar*, *Tanquam*, *Sicut*, *Non aliter*, &c.

Psal. i. 5. v. 8 *Similes idolis sunt, qui faciunt ea.*

Psal. i. v. 3. *Pius erit instar arboris juxta rivos plantata, qua fructum suum dat in tempore suo.*

Sic regnum cœlorum in Evangelio dicitur simile thesauro, gemma, vinea, &c.

Christus obmutuit, sicut agnus coram tondente se.

DISSIMILIA

CAP. XXII.

sunt, quorum qualitas est diversa.

Notæ eorum sunt: *disimile*, *aliud*, *secus*, &c.

Psal. i. v. 4. *Non sic impii, scil. ut pii.*

Johan. 10. *Pastor bonus vitam ponit pro ovibus suis: mercenarius autem fugit.*

Esa. 54. v. 10. *Montes commovebuntur, & col-*

*les contremiscent: fœdus autem meæ pacis non
movebitur in æternum, dicit Dominus.*

CAPUT
XXIII.

Hactenus prima argumenta exposita sunt: sequuntur
Orta de primis.

ORTA sunt, quæ perinde sunt ad id quod
arguunt, sicut prima, unde oriuntur.
Suntque, *Conjugata & Notatio: Distributio
& Definitio.*

* Non est
hoc argu-
mentum
semper ne-
cessarium,
ut putant
Cicero &
Quintil. sed
sæpenumero
fallax,
ideoq; jocos
aptum. vide
Tal. hîc.

* CONJUGATA

sunt nomina ab eodem principio variè de-
ducta.

Estque in illis symbolum consentaneorum.

I. Cor. 13. v. 11. *Dum puer eram, pueriliter loque-
bar, pueriliter sentiebam, pueriliter cogita-
bam: sed vir factus, puerilia delevi.*

Joh. 3. v. 31. *Qui è terra est, terrenus est, & ter-
rena loquitur.*

Terent. in adelph. *Homo sum: humani nihil è
me alienum puto.*

Sic justitia, justus, justé, &c.

NOTATIO

CAPUT
XXIV.

est nominis è sua origine explicatio.

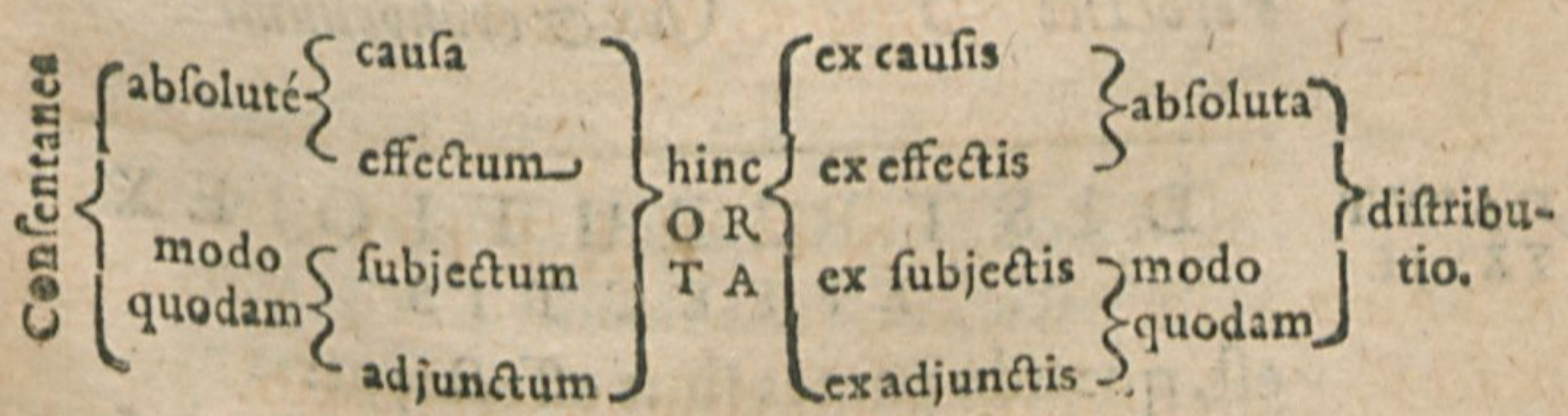
Nomina siquidem sunt notæ rerum, nomi-
numq;

numq; derivatorum & compositorum, si vera notatione fiant, ratio reddi potest ex aliquo primo.

- Sic homo dicitur ab humo } á causa materiali.
- Adam á rubra terra }
- Eva, quia mater viventium } ab effecto.
- Focus á fovendis flammis }
- Carna, dea circa cardines occupata á subjecto.
- Gen. 22. Locus Morijah á Jova vidente } ex ad-
- Gen. 32. Locus Penuel á Deo viso } juncto.
- Quint. { Lucus, quia parum luceat } ex disse-
- { Ludus, qu. longissimé á lusu } taneis.
- Ov. Pyropus, q; ignis flammã imitetur } ex com-
- Cic. Callidus, q; quasi callũ obduxerit } paratis.

CAPUT

DISTRIBUTIO est cùm totum in partes xxv. distribuitur.
 Totum est quod continet partes.
 Pars est quæ continetur á toto.
 Sumitur autem distributio ex argumentis consentaneis.

CAPVT
XXVI.DISTRIBUTIO EX
CAUSIS

est, quando partes sunt causæ totius; ut:

Ex effic. *Philosophia partim á Platone, partim ab Aristotele scripta est.*

Ex mat. *Vasa templi Salomonici alia ex auro erant, alia ex argento.*

Ex forma. *Vasorum alia quadrata, alia rotunda.*

Ex fine. *Vasorum alia spectabant ad usum in sacrificiis, alia ad ornatum.*

Hic laudatur integri in sua membra distributio.

Integrum est, totum, cui partes sunt essentielles.

Membrum est pars integri; ut:

<i>Hominis</i>	} partes sunt	{	<i>corpus & anima.</i>
<i>Grammaticæ</i>			<i>etymologia & syntaxis.</i>
<i>Rhetoricæ</i>			<i>elocutio & pronunciatio.</i>
<i>Dialecticæ</i>			<i>inventio & iudicium.</i>
<i>Ædificii</i>			<i>fundamētū, parietes, tectū.</i>
<i>Verbi Dei</i>			<i>lex & evangelium.</i>

CAPVT
XXVII.DISTRIBUTIO EX
EFFECTIS

est, quando partes sunt effecta; ut:

In navi nautæ alii malos scandunt, alii per foros cursi-

*curſitant, alii ſentinam exhauriunt: gubernatoꝝ
autem clavum tenet in puppi.*

Distributio generis in ſpecies h̄c excellit:
ſed difficilis eſt inventu.

Genus eſt totum partibus ſuis eſſentiale.

Species eſt pars generis.

Genus eſt	}	generaliffimum: cujus nullum eſt aliud genus—	Effentia.
		subalternum: quod	} illius genus } } Corpus.
Speci- es	}	subalterna: quæ	} species hujus } } Homo, animal.
		specialiffima; quæ individua eſt in alias ſpe- cies	Plato, Paulus.

*Sic ſacramentum novi Teſtamenti eſt Baptiſmus
aut Coena Domini.*

Animal eſt rationale, vel irrationale.

DISTRIBUTIO EX SUBJECTIS

CAPVT
XXVIIII

eſt, quando partes ſunt ſubjecta.

*Sic Philoſophiam veteres distribuunt, quod ſit
vel de moribus, vel naturæ obſcuritate, vel di-
ſerendi ſubtilitate.*

Bona alia ſunt animi, alia corporis.

*Semen (de quo Chriſtus in parabola Mat-
thæi 13. v. 4.) aliud cadit juxta viam: aliud
in petroſa: aliud in ſpinas: aliud in terram
bonam.*

CAPUT
XXIX.

DISTRIBUTIO EX
ADJUNCTIS

est, cum partes sunt adjuncta; ut:

*Hominum alii sunt sani, alii aegroti: alii divites,
alii pauperes.*

*1. Cor. 12. v. 28. Ministrorum Christi in Ecclesia
alii sunt apostoli, alii prophetae, alii doctores.*

<p><i>Galliam inhabi- tant</i></p>	}	<p><i>Belgae. Aquitani. Celtae.</i></p>	<p>Gallia ut subjectum distri- buitur in incolas sibi ad- junctos.</p>
--	---	---	--

CAPUT
XXX.

DEFINITIO est, cum explicatur quid sit
res.

Estque Perfecta vel Imperfecta.

DEFINITIO

*Vel, defini-
tio perfecta
est cujus dif-
ferentia sum-
ta est a for-
ma.

* perfecta est definitio constans e solis cau-
sis essentiam constituentibus; quales ge-
nere & forma comprehenduntur, ut:

Homo est animal rationale.

Grammatica est ars bene loquendi.

Dialectica est ars bene disserendi.

CAP. XXXI

*Vel, descri-
ptio est de-
finitio cujus
differentia
aliunde
sumta est
quam a for-
ma.

DESCRIPTIO

* est definitio imperfecta, ex aliis etiam ar-
gumentis rem definiens; ut:

Homo

Homo est animal mortale, capax disciplina.

Gal. 3. v. 24. Lex pedagogus noster fuit in Christum respiciens.

Rom. 1. v. 16. Evangelium est potentia Dei ad salutem omni credenti.

Heb. 11. v. 1. Fides est illud quod facit ut extent quae sperantur: & quod demonstrat, quae non videntur.

Exempla descriptionum non modo succinctarum, sed etiam illustrium passim extant apud auctores sacros & profanos.

Exposito hucusque argumento artificiali, sequitur inartificiale, sive testimonium.

CAPUT

XXXII.

TESTIMONIUM

est argumentum inartificiale, quod non ex sese, sed assumpta artificialis argumenti vi arguit.

Estque *divinum, vel humanum.*

Divinum, quod Deum auctorem habet:

Idque immediatè vel mediatè.

Immediatè Deus olim locutus est patribus nostris,

Adamo, Noe, Abrahamo, Mosi, & Israëlitis.

Immediatum quoque testimonium divinum est

Patris de Christo, Matth. 17. v. 5. Hic est filius

ille meus dilectus, in quo acquiesco: Hunc audite.

Mediatè Deus & olim per prophetas, apostolos,

miracula, &c. & hodie adhuc per ministerium

verbi de sua voluntate testatur.

Apollinis & similium deorum Ethnicorum testimonia
ulum Logicæ quidem ostendunt: origine autem suâ
verè diabolica, ideoque prorsus impia sunt.

Humanum testimonium est, quod homi-
num auctoritate nititur.

Estque *commune* vel *proprium*.

Commune rursus est *lex* vel *illustris senten-
tia*. Proprium est singulare testimoni-
um nominati alicujus testis.

Hujus loci est Obligatio, Confessio, Jus-
jurandum, &c.

Legis est exemplum pro Milone: *Est hæc,
judices, non scripta, sed nata lex; ut si vita no-
stra in aliquas insidias incidisset, omnis hone-
sta ratio esset expedienda salutis.*

Huc omnes Juris allegationes referuntur.

Illustrium sententiarum exempla sunt in
proverbiis; ut: *Nosce te ipsum. Pares cum
paribus facillimè congregantur, &c.*

Proprii testimonii exempla sunt singulo-
rum autorum gnomæ; ut Ixionis apud
Virgilium:

*Discite justitiam moniti, & non temnere di-
vos.*

Obligationis exemplum est Genes. 44. v.
32. Juda de Benjamin fratre ad Josc-
phum inquit: *Ego patri vas factus sum pue-
ri sistendi; ut si eum illi non reduxissem, ei
semp-*

sempiternum obstrictus essem.

Confessionis; Joh. I. v. 20. & seq. *Confessus est Baptista, & non negavit: Confessus est, inquam, se non esse Christum.*

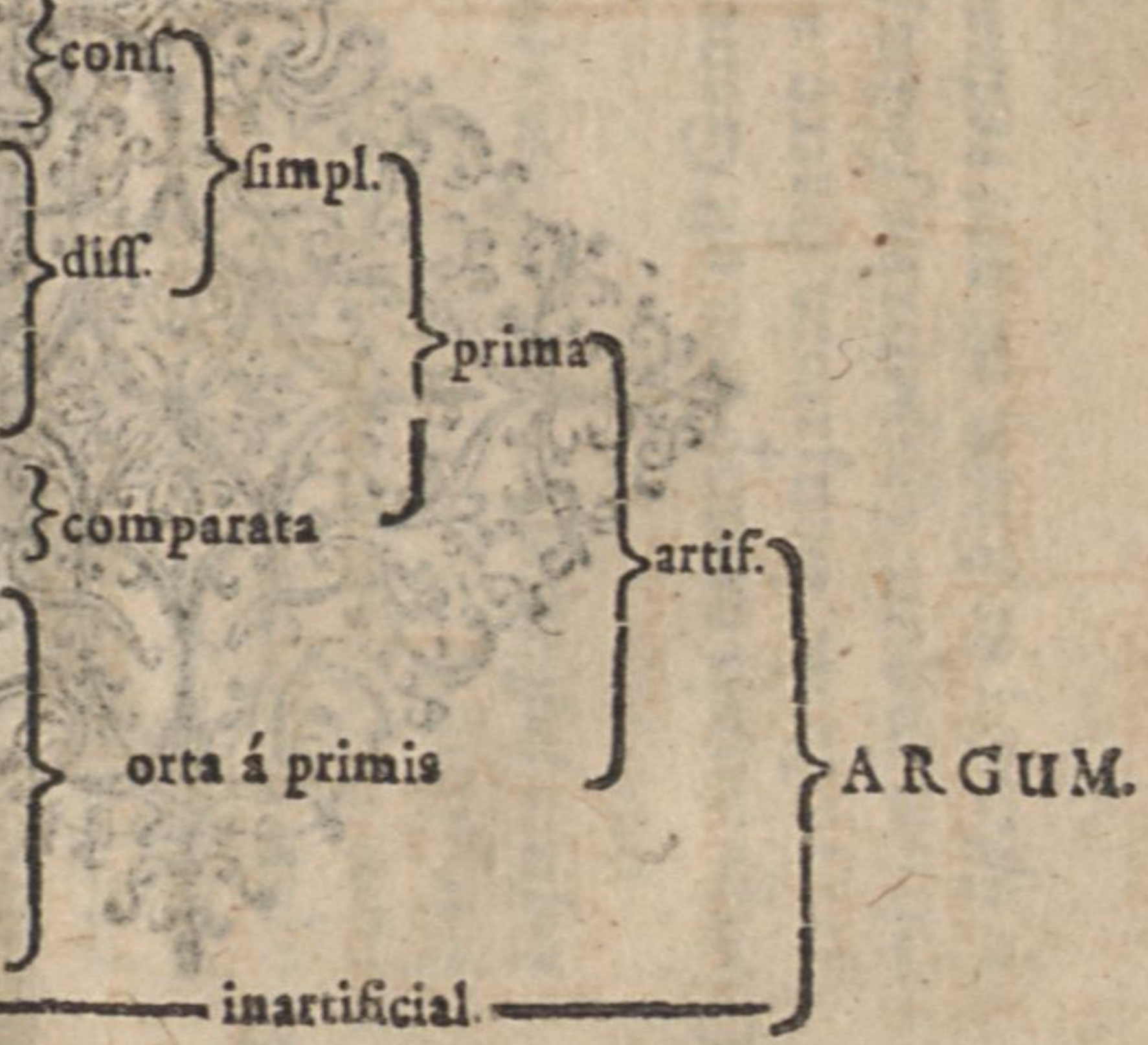
Jurisjurandi; Rom. I. v. 9. *Testis est mihi Deus, me sine intermissione mentionem vestri facere semper in supplicationibus meis.*

Hucusque igitur Inventio: cujus usus in sequenti exemplo versâ pagellâ conjunctim spectetur.

Homo

^{1.} quem DEVS, ^{2.} ex terra, ^{3.} rationalem, ^{4.} ad gloriam suam fecit,
 varia facit, dicit, scribit, ratiocinatur.
 loco ubi vivit adjungitur, tempori subicitur:
 facundus à formoso potest esse diversus.
 & lapis disparantur.
 quatenus pater ad filium refertur.
 bruti est adversum: non-hominis contradictor.
 inhumanitatis privatio:
 Homo < angelis par, aliis creaturis major; DEO minor:
 flori similis: alter alteri dissimilis:
 ab humo notatur: humanus esse debet.
 corpore & anima constat:
 Cato à Casare differt specie:
 alius alius regionibus subicitur,
 alius agrotus, alius sanus.
 animal rationale,
 mortale, capax disciplina &c.
 haec omnia variis firmantur testimoniis.

RUDIMENTORUM
DIALECTICÆ
PETRI RAMI

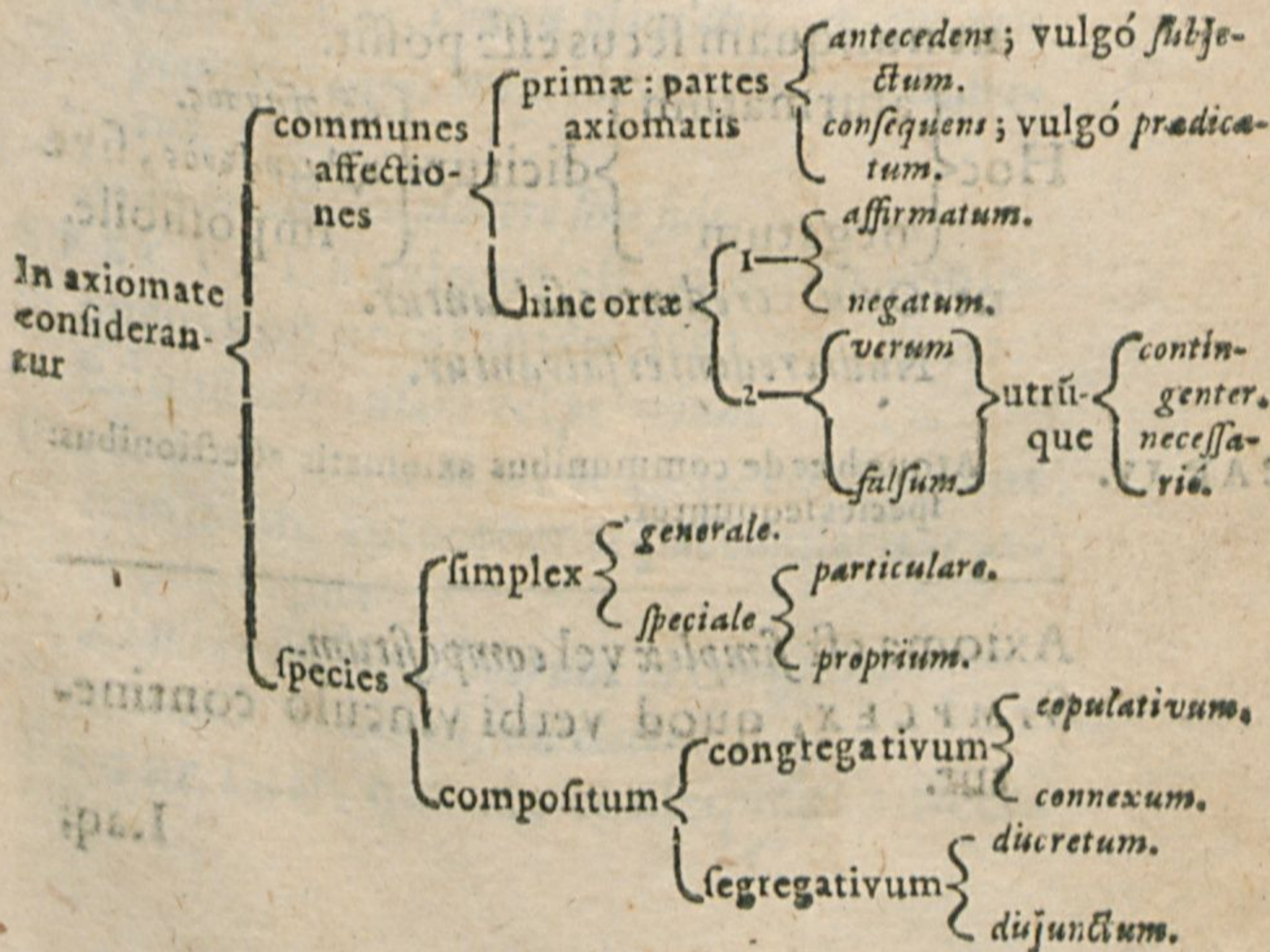
LIBER I.

Adhuc prima pars Dialecticæ fuit in Inventione: sequitur altera pars in Iudicio. CAP. I.

Judicium est secunda pars Logicæ de disponendis argumentis ad bene judicandum.

Estque *axiomaticum* vel *dianoëticum*. CAP. II.

Axioma est dispositio argumenti cum argumento, qua esse aliquid aut non esse judicatur.

Partes axiomatis duæ sunt: *Antecedens* & *consequens*: è quorum vinculo oriuntur reliquæ communes axiomatis affectiones.

Primò enim axioma est *affirmatum* aut *negatum*.

Affirmatum, quando vinculum eius affirmatur.

Negatum, quando vinculum eius negatur.

Unde est axiomatum *contradictio*, quando idem axioma affirmatur & negatur.

CAP. III.

Secundò axioma est *verum* aut *falsum*.

Et utrumque vel *contingenter* vel *necessariò*.

Contingenter, quod ita verum falsumve est, ut aliquando secus esse possit; ut:

Audentes fortuna juvat.

Necessarium, quod ita verum falsumve est, ut nunquam secus esse possit.

Hoc	{ affirmatum negatum }	dicitur	{ $\chi\tau$ παντός. $\chi\tau$ μινδενός, sive impossibile.

ut: *Omnes credentes salvantur.*

Nulli credentes salvantur.

CAP. IV.

Atque hæc de communibus axiomatis affectionibus species sequuntur.

Axioma est *simplex* vel *compositum*.

SIMPLEX, quod verbi vinculo continetur.

Itaq;

Itaque verbo affirmato vel negato, affirmatur vel negatur; ut:

Ignis urit.

Ignis non refrigerat.

Ignis est calidus.

Ignis non est aqua.

I. Cor. 13. v. 4. Caritas patiens est.

Et ibid. v. 5. Caritas non querit sua, &c.

Hic prima est rerum inventarum dispositio; quo modo potest argumentum quodlibet disponi, exceptis plenis comparationibus & distributionibus: **CONSENTANEA AFFIRMANDO: DISSENTANEA NEGANDO.**

Simplex est *generale* vel *speciale*.

GENERALE, quando commune consequens attribuitur generaliter communi antecedenti; ut:

Matth. 15. v. 13. Omnis plantatio, quam non plantavit pater meus ille coelestis, eradicabitur.

Nemo potest Deo placere sine fide.

SPECIALE axioma est, quando consequens non omni antecedenti tribuitur:

Estque particulare vel proprium.

PARTICULARE, quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur; ut:

Aliqui Pharisei crediderunt in Christum.

Nonnulli vocati non sunt electi.

PROPRIUM, quando consequens antece-

denti proprio attribuitur; ut:

Nicodemus credidit in Christum.

Judas Iscariotes non fuit electus.

CAP. V.

Hactenus simplex axioma fuit: sequitur compositum.

C O M P O S I T U M axioma est, quod vinculo conjunctionis continetur.

Itaque hac affirmata vel negata, affirmatur vel negatur.

Estque *congregativum*, vel *segregativum*.

C O N G R E G A T I V U M est, cujus conjunctio est congregativa. Hoc enunciat omnia argumenta consentanea affirmando: omnia etiam dissentanea negando. Estque *copulatum* vel *connexum*.

C O P U L A T U M, cujus conjunctio est copulativa; ut:

Eccl. 12. v. 3. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & divitiae, á Domino proficiscuntur.*

Virg. 1. Æn. *Vnâ Eurusaq, Notusaq, ruunt, &c.*

Verum copulati judicium pendet ex omnium partium veritate: falsum, saltem ex una parte falsa.

CAP. VI.

C O N N E X U M axioma est cujus conjunctio est connexiva s i; ut:

Affirmat Deus Gen. 3. v. 3.

Si vescemini fructu arboris, moriemini.

CON-

Contradicit serpens negando:

Non si vescemini fructu arboris, moriemini.

Veritas connexi axiomatis est ex partium
connexione, quæ est *necessaria* vel *contingen-*
gens.

Necessaria, ut:

Rom. 8. v. 17. *Si sumus filii, etiam heredes.*

Rom. II. v. 6. *Si salus est per gratiam, jam non
ex operibus.*

Contingens, ut:

Johan. II. v. 12. *Si dormit, servabitur.*

Ibid. v. 32. *Si fuisses hic, Domine, non esset mor-
tuus frater meus.*

CAP. VII.

Segregativum axioma est, cujus conjunctio
est segregativa.

Estque *discretum* vel *disjunctum.*

DISCRETUM, cujus conjunctio est discre-
tiva.

Itaque ex dissentaneis præcipue diversa enun-
ciat; ut:

I. Cor. 8. v. 5. *Quanquam multi dicantur dii:
nobis tamen est unus Deus, pater ille, à quo
omnia, & nos in ipso, &c.*

Et si Deus castigat pios: tamen eos amat.

Rom. 12. v. 21. *Noli maleficio vinci: sed benefi-
cio vince maleficiam.*

Discretum judicatur verum vel legitimum,
si partes non solum veræ, sed etiam dis-

cretae sint: falsum vel ridiculum contra.

DISJUNCTUM axioma est; cuius conjunctio est disjunctiva; ut:

Aut fide justificamur, aut operibus.

Aut dies est, aut nox.

Homo iste vel pius est, vel impius.

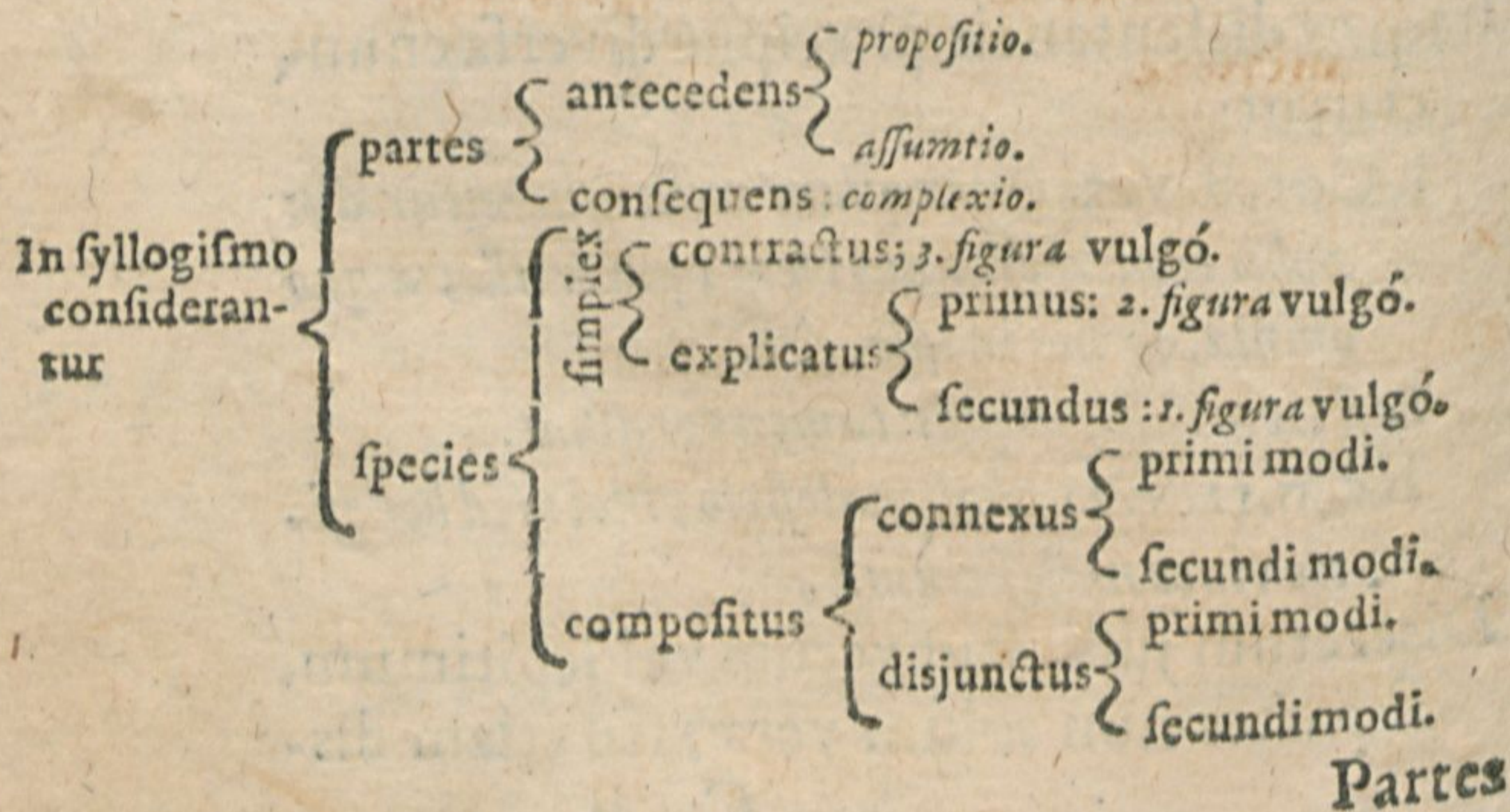
Disjunctionis necessitas pendet ex necessaria partium oppositione & disjunctione.

Atque ejusmodi iudicium est axiomaticum axiomaticis per se manifesti: sequitur dianoëticum.

Dianoia est, cum aliud axioma ex alio deducitur.

Estque *sylogismus* aut *methodus*.

SYLLOGISMUS est dianoia, qua quaestio cum argumento ita disponitur, ut posito antecedente, necessario concludatur.

Partes syllogismi dux sunt, *Antecedens & Consequens.*

Antecedens, quæ adhibetur ad quæstionem arguendam *maior minor*
Estque *propositio & assumptio.*

PROPOSITIO est prima pars antecedentis, qua *conclusio* quæstionis saltem *prædictum* consequens cum *medio termino* argumento disponitur.

ASSUMPTIO est secunda pars antecedentis, quæ assumitur é propositione.

Consequens, quæ complectitur partes quæstionis, eamque concludit: unde *Complexio & Conclusio* dicitur.

Hactenus partes syllogismi fuerunt: species sequuntur.

Syllogismus est *simplex vel compositus.* CAP. X.

SIMPLEX, ubi pars *consequens* quæstionis est in *propositione*: pars *antecedens* in *assumptione.*

Estque { *Affirmatus* é partibus omnibus affirmatis.
 { *Negatus* é negata antecedentium altera parte cum complexione.
 { *Generalis* é propositione & assumptione generalibus.
 { *Specialis* ex altera tantum generali.
 { *Proprius* ex utraque propria.

Syllogismus simplex est *contractus vel explicatus.*

Tertia figura Arist.

C O N T R A C T U S, quando argumentum pro exemplo ita subjicitur particulari quæstioni, ut utramque partem antecedens, & assumptione affirmatum intelligatur; ut:

Quædam confidentia est virtus; ut constantia.

Quædam confidentia non est virtus; ut audacia.

Quoddam donum Spiritus sancti beat; ut fides.

Hæc exempla si integrè colloces, habebis

I. affirmatum generalem.

O. *Constantia est virtus.*

O. *Constantia est confidentia. Ergo*

Q. *Confidentia est virtus.*

II. Negatum speciale.

N. *Audacia est virtus.*

O. *Audacia est confidentia. Ergo*

Q. *Confidentia non est virtus.*

III. Rursus affirmatum generalem.

O. *Fides in Christum beat.*

O. *Fides in Christum donum est S. sancti. Ergo*

Q. *Donum Spiritus sancti beat.*

CAP. XI.

E X P L I C A T U S syllogismus est, in quo propositio generalis est aut propria, & conclusio

clusio similis est parti antecedenti vel debiliori.

Species ejus duæ sunt: *prima & secunda.*

PRIMA species explicati syllogismi est, ubi *secunda figura Arist.* argumentum semper sequitur, negatum in altera parte.

Generalis I.

Omnes vere-Christiani sunt sobrii.

Nullus ebriosus est sobrius. Ergo

Nullus ebriosus est vere-Christianus.

Generalis II.

Nulli in carne viventes Deo placent.

Omnes juxta spiritum versantes Deo placent.

Ergo

Nulli juxta spiritum versantes vivunt in carne.

Specialis I.

Nulli veré sapientes deficiunt á Christo.

Quidam Galatæ deficiunt á Christo. Ergo

Quidam Galatæ non sunt veré sapientes.

Specialis II.

Omnes electi credunt.

Quidam homines non credunt. Ergo

Quidam homines non sunt electi.

Proprius I.

Christus erat vera lux.

Joh. baptista non erat vera lux. Ergo

Joh. baptista non erat Christus.

Iohan. I.

Proprius affirmatus.

Messias nobis omnia annuntiabit.

Iohan. 4.

*At Jesus est Messias. Ergo**Jesus nobis omnia nuntiabit.*

Proprius negatus.

*Elias ille venturus, non est Christus.**Johannes autem est Elias ille. Ergo**Johannes non est Christus.*Hucusque de syllogismo simplici actum est: sequitur
compositus.

CAP. XIII.

COMPOSITUS est syllogismus, ubi tota
quæstio est pars altera propositionis af-
firmatæ & compositæ: argumentum est
pars reliqua.

Estque connexus aut disjunctus.

CONNEXUS est syllogismus compositus,
cujus propositio est connexiva.

Ejusmodi duo sunt.

PRIMUS MODUS assumit antecedens,
& concludit consequens; ut:*Si sumus filii Dei, sumus etiam heredes regni cœ-
lorum.**At sumus filii Dei. Ergo**Sumus etiam heredes regni cœlorum.*

Aliâs brevius proponuntur hi syllogismi:

At primum, sive illud, sive antecedens, est.

Ergo & secundum, sive hoc, sive consequens.

C V

CAP. XIV. SECUNDUS MODUS tollit consequens, ut
tollat antecedens; ut:

*Si per legem justitia obveniret, Christus frustra
esset mortuus.*

*Sed non est frustra mortuus. Ergo
Justitia non obvenit per legem.*

CAP. XV. DISJUNCTUS est syllogismus composi-
tus, cujus propositio est disjuncta.
Ejus modi duo sunt:

PRIMUS tollit unum, & reliquum conclu-
dit; ut:

*Aut ex merito nos Deus salvat, aut ex gratia.
Sed non ex merito nos salvat, Ergo
Salvat nos ex gratia.*

Sic

*Aut dies est, aut nox est.
At dies non est.
Nox igitur est.*

CAP. XVI. SECUNDUS modus assumit unum, & reli-
quum tollit; ut:

*Aut Deo serviendum, aut Mammonæ.
At Deo serviendum. Ergo
Non Mammonæ.*

Sic Paulus Gal. 3.

*Aut ex Evangelii concione, aut ex Lege accepistis
Spiritus sanctum.*

AD

At ex Evangelii concione accepistis.

Non igitur ex Lege.

Et hucusque de syllogismo: restat methodus.

CAP. XVII.

METHODUS est dianoia variorum axiomatum homogeneorum á generalibus ad specialia procedens.

Atque ut spectatur in axiome veritas & falsitas; in syllogismo consequentia & inconsequentia; sic in methodo ordo & confusio.

Methodus hæc unica est; quamvis interim modus ejus sit duplex.

PRIMUS MODUS est, qui in materia artium adhibetur; & á definitione ad distributionem, á distributione ad reliqua præcepta procedit, eaq; transitionis vinculo colligat. CAP. XVIII.

Transitio est vinculum, quo ostendimus breviter quid dictum sit, simulque quid sequatur, breviter proponimus.

SECUNDUS MODUS est, qui á poëtis, oratoribus, historicis, &c. in suis scriptis usurpatur. CAP. XIX.

POETÆ plerunque initio summam operis proponunt cum invocatione.

Deinde propositam materiam, si ita res ferat, partiuntur.

Tertió partes ordine explicant, & transitionibus connectunt.

Postremó explicationem dirigunt ad exitum.

Exemplo sunt Fasti Ovidii, Georgica Virgilio, &c.

ORATORES hunc ordinem affectant: quorum tractatio plerunque his partibus absolvitur: *exordio, narratione, propositione seu distributione, confirmatione, confutatione, peroratione.*

Has partes ita definiunt:

EXORDIUM est orationis principium animum auditoris præparans ad reliquam doctrinam.

Exordiorum tres fines sive scopos statuunt, *benevolentiam, attentionem, docilitatem:* & hæc vel á rebus vel á personis petere docent.

NARRATIO est causæ aut rerum ad causam pertinentium expositio.

Hujus tria adjuncta recensentur, ut sit *brevis, ut perspicua, ut probabilis.*

PROPOSITIO est pars orationis summam rei continens, qua enumeramus, quot partes tractaturi simus.

CONFIRMATIO est argumentorum nostrorum expositio cum asseveratione.

REFU-

REFUTATIO est contrariorum argumen-
torum disolutio.

PERORATIO sive ἐπίλογος est artificiosus
terminus orationis.

Ejus partes plerunque duæ: ἀνακεφαλαίωσις,
enumeratio dictorum; & πάθη, vehemen-
tes affectus.

Exempla vide in orationibus Ciceronis.

HISTORICI ordinem temporis ut pluri-
mum observant.

Exemplo est Livius, & alii.

Affectio Methodi est κρύψις, occultatio, CAP. XX.
quæ sæpe studio adhibetur.

Idque tripartitum. Nam

1. Aut methodi lumina, ut definitiones,
& partitiones, & cætera prætermittun-
tur.
2. Aut his luminibus quædam adduntur
aliena.
3. Aut illa ipsa variè miscentur, poste-
riora priore loco, & vicissim, collo-
cando.

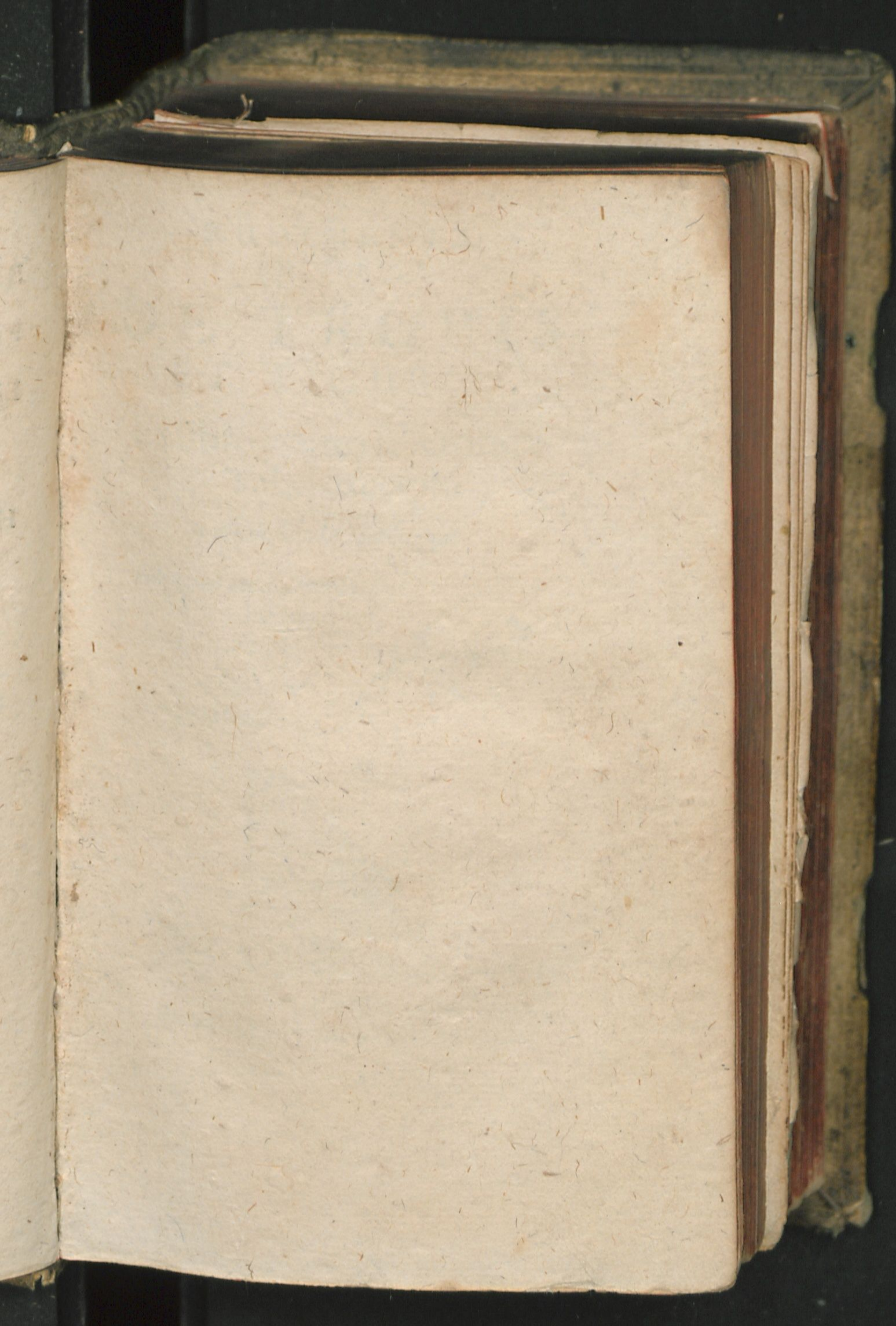
F I N I S.

Δόξα Θεῷ

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Im 564 a

ULB Halle

3

003 747 026

Sb.

m. a.

B.I.G.

Farbkarte #13

RUDIMENTA ^{b.}
DIALECTI

CÆ P. RAMI, BRE-
VITER COL-
LECTA;

ET EXEMPLIS SELECTIS,
sacris potissimum, illustrata

Per
HIERONYMUM TREUTLE-
rum Silesium.

In usum Scholæ Herbournensis.
Editio secunda correctior.

HERBORNÆ
Ex officina Christophori Corvini.
c l o l o x c l X.